

Değer Aktarımında Bakım Personellerinin Çocuklar Üzerindeki Etkisi

The Effects Of Care Personnel On Value Transfer To Children

Murat ŞAHİN*

Öz:

Bu çalışmanın temel amacı devletin koruma bakım türlerinden birisi olan çocuk evlerinde bakım personellerinin değer aktarımında çocuklar üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla yapılan bir durum (örnek olay) çalışmasıdır. Durum çalışması, bir olayın araştırmaya uygun gelebilecek bir yöntemle ayrıntılı bir biçimde incelenmesidir. Koruma bakım türlerinden birisi olan çocuk evlerinde, çocukların bakımlarından sorumlu olan bakım personelleri bulunmaktadır. Her bir çocuk evinde vardiya usulü çalışan üç bakım personeli bulunmaktadır. Çocuk evlerinde kalan çocuklara değer aktarımında bakım personellerinin belirgin bir etkisi vardır. Araştırmanın durumu değerlerin aktarımı olgusu çevresinde ele alınmaktadır. Durumu sınırlandıran ise araştırmanın, çocuk evlerindeki bakım personelinin koruma bakım altındaki çocuklara değer aktarımındaki etkisine odaklanmasıdır. Bu odak kapsamında araştırmanın çalışma grubu, çocuk evlerinde kalan 7 – 12 yaş arasındaki çocuklar ve sözü edilen bu evlerde çalışan ve çocukların bakım ve gelişiminden sorumlu olan bakım personellerinden oluşmaktadır.

Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi, Ankara TÜRKİYE, MEB'de öğretmen, muratemre.sahin@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5667-5483>.

Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubunu 16 bakım personeli ve 24 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmanın analizi nitel araştırmalarda kullanılan betimsel analiz yöntemiyle yapılmıştır. Değerin ne olduğu ve nasıl oluştuğu kavramsal olarak ortaya konulduktan sonra bakım personelleri ile yapılan görüşmeler sonucunda bakım personellerinin değer algısı ve değer aktarımındaki rolü incelenmiştir. Araştırmanın tartışma ve sonucuna göre değer aktarımı konusunda bakım personellerinin belirgin bir etkisi olduğu ancak gerek bakım personelleri arasında gerekse kurum içerisinde ortak bir yaklaşımın olmadığı yönündedir.

Anahtar Sözcükler : Değerler, Değerler Aktarımı, Çocuk Evleri ve Bakım Personeli.

Abstract:

The main aim of this study is a case (case study) aimed at revealing the effects of care personnel on value transfer to children in Children Care Homes, which is one of the protection and care types of the state. Case study is a detailed examination of an event in a way that might be appropriate for the investigation. Children's homes, which are one of the conservation care types, have maintenance staff who are responsible for the care of children. Each child has three care staff working in the home. There is a significant effect of the caregivers in the transfer of value to children staying in children's homes. The state of the research is dealt with in the context of the transfer of values. The study group of the research is children care personnel responsible for the care of the children in the Children Care Homes in Ankara. Our study was a qualitative study and total semi-structured interviews were done with 16 care personnel within the scope of this study. The study is care personnel responsible for the care of the children in the school aged between 7 and 12. In this context the working group of the study comprises 16 care staff and 24 children. The analysis of the research was made by descriptive analysis method used in qualitative researches. After discussing what the value is and how it occurs conceptually, the role of the maintenance staff in value perception and value transfer has been examined as a result of interviews with the maintenance staff. According to the discussion and conclusion of the research, care personnel have a significant influence on value transfer to children, but there is not a common approach neither among the care personnel nor at the institution.

Keywords: Values, Values Transfer, Children Care Homes and Care Personnel.

Giriş:

Değer ve değerler konusu günümüz sosyal bilimlerin temel sorun alanlarından birisi olarak görülmektedir. Bu açıdan ele alındığında değer konusu sosyal bilimlerin farklı alanlarında bir araştırma konusu olarak ele alınmaktadır (Dilmaç, 2007). Her bilim dalı da kendi boyutunda meseleyi ele aldığından dolayı üzerinde genel kabul gören bir fikir birliği sağlanmış değildir (Güngör, 1993). Özellikle sosyologlar arasında, değer konusu oldukça tartışmalı bir konudur (Fichter, 1990). Çünkü değer kavramı üzerine kesin ve net bir tanımlaması sosyologlar açısından oldukça zordur ve mümkün olduğunca da değer kavramını kullanmaktan kaçınmışlardır. Bazı sosyologlar, değer kavramı yerine “idealler”, “toplumsal zorunluluklar”, “bir toplumun temel varsayımları”, “ahlaki yükümlülük prensipleri” gibi sınırlı anlamlarda kullanılmıştır (Korkmaz, 2013). Buna göre değer kavramına ilişkin ortaya konulan tanımlamalarda ele alınan yaklaşımlar açısından bazı farklılıklar bulunmaktadır.

Değer kavramının yapısından kaynaklanan bu zorluktan dolayı sözlüklerde, kuramsal yaklaşımlarda ve farklı bilim dallarında değer kavramı nasıl ele alınmaktadır? Bu araştırmamızın temel sorunsalı olan değer kavramı için hangi tanımlamalar üzerinde daha çok durmamız gerekmektedir? Sosyal bilimciler açısından değer kavramını ele aldığımızda, genel olarak insan davranışlarını açıklamada değerlerin önemi vurgulanmaktadır (Kuşgil & Kağıtçıbaşı, 2000). Bundan dolayı değer kavramı, sosyal bilim araştırmalarında, insan davranışlarını belirleyen temel faktörlerden birisi olarak ele alınıp değerlendirilmektedir.

Değer ve değer yargıları insanların estetik yargıları aracılığıyla basit tercihlerden çok daha karmaşık olan ve bir toplumun devamlılığı için önemli olan en üst ahlâki ve siyasi tercihlerine kadar belirleyici bir rolü bulunmaktadır (Jenks, 2012). İnsanlar, günlük hayatın içerisinde tercih edeceği meyveler ile demokratik hakkın bir ürünü olarak belirleyeceği siyasi tercihlerinde bile bir değer yaklaşımı ekseninde meseleyi ele almaktadırlar.

Değerler, göreceli olması dolayısıyla, ilk zamanlarda felsefe bilimlerinin konusu olarak kabul edilmiş ancak zamanla sosyal bilimlerin diğer alanlarında da değerler konusu önemli bir sosyal olgu olarak ele alınmıştır (Fichter, 1990). Çünkü değer konusu, kişisel, toplumsal ve kültürel kaynaklara dayanır. Bu yüzden sosyal bilimciler kendi disiplinleri içerisinde değerleri anlamaya ve açıklamaya çalışmaktadır (Rokeach, 1973). Sosyal bilimlerde her disiplinin bakış açısı farklıdır.

Değerlerin ilk sosyolojik tanımını yapan Thomas ve Znaniecki (1918)'e göre bir değer, “bazı sosyal grupların üyelerinde bulunan ampirik bir içeriğe sahip herhangi bir referans noktası ve eylemin amacına ilişkin bir anlamdır. Dolayısıyla bir gıda maddesi, bir çalgı aleti, bir madeni para, bir şiir parçası, bir üniversite, bir efsane, bilimsel bir teori” bir toplumsal değer olabilir (Akt: Korkmaz, 2013). Buna göre değerler konusu sosyal grupların özelliğine göre farklılık gösterebilmektedir. Bu da değerler konusunu karmaşık hale getirmektedir.

Sosyologlar açısından değerler, insanlarla bağlantılı olması dışında, hiçbir anlama sahip değildir. Sosyologlar için değerler, bireyin sosyal bir varlık olmasından dolayı sosyolojik araştırmalar açısından önemlidir (Fichter, 1990). Değer kavramının sosyolojik karşılığına baktığımızda, sosyologlar arasında en fazla tartışılan kavramlardan birisi olduğu görülmektedir. Bunun temel nedeni pozitivist paradigmada, değerlerin nesnel bir gerçekliğinin olmamasından kaynaklanmaktadır (Aydın, 2010). Bundan dolayı değerler, bireyden bağımsız olarak ele alınamaz. Ancak pozitivist paradigmaya karşı çıkan tarihselci yaklaşıma göre her olayı kendi tekiliği içerisinde incelemeyi anlamlı bulmaktadır (Özensel, 2003). Bu açıdan ele alındığında değer kavramı bireye ya da gruba göre göreceli hale gelmektedir.

Değerler, insanların grup içerisinde nasıl davranması gerektiğini gösteren yol haritaları gibidir. Bu açıdan ele alındığında değerler, toplum içerisinde sosyal bütünlüğü sağlayan ortak davranış kodlarıdır. Sosyal açıdan değerler, bir sosyal grubun veya toplumun bütünlüğünü ve devamlılığını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından uygun ve gerekli oldukları kabul edilen, aynı üyelerin ortak duygu, düşünce, amaç ve çıkarlarını yansıtan, genelleştirilmiş ilke ve inançlardır (Ersoy, 2006). Buna göre değerler, sosyal grubun belirgin bir zaman dilimi içindeki etkileşimi sonucu ortaya çıkar. Bu araştırmada bakım personelleri ile çocuklar arasındaki geçen etkileşime bağlı olarak gelişen değer aktarımı söz konusudur.

Değerlere ilişkin tanım ve kaynağı konusunda sosyologların üzerinde uzlaştıkları bazı hususlar şunlardır (Korkmaz, 2013):

Toplumsal davranış maksatlıdır.

Değerler, arzu edilen, istenilen davranışlardır.

Değerler, araçların seçimini etkiler ve dolayısıyla insan davranışlarını yönlendirir.

Değerler her zaman birbiri ile tutarlı/uyumlu olmayabilir.

Bir toplumda genellikle bazı değerler temel değerler haline gelerek onu şekillendirir ya da ona özgün bir karakter kazandırır.

Temel değerler, kalıcılık ve paylaşılma eğilimindedir ve bu nedenle topluma istikrar ve bütünlük sağlar.

Değerlerin önemli birer sosyal olgu olmasından dolayı (Weber, 2011), bilimsel araştırmalarda üzerinde durulması gereken konulardan birisi olduğunu öne sürmüştür (Dilmaç, 2007). Sosyal bir olgu olarak değer kavramı, toplum ve birey için önem taşımaktadır (Hançerlioğlu, 1986). Bir kültür içerisinde ele alınan değerler, toplum içinde bireylerin davranış örüntüleri sosyolojik araştırmaların başlangıcıdır. Weber, toplumsal olayların incelenmesinde değerlerin dikkate alınması gerektiğini düşünmektedir. Çünkü değerleri göz ardı ederek toplumsal olay ve süreçleri açıklamak kolay değildir (Weber, 2011; Özensel, 2003). Çünkü insanoğlu, değerden bağımsız değildir.

İnsanlar günlük hayatta ahlâkî değerler, geleneksel değerler, aile değerleri, Amerikan değerleri gibi kavramları, anlamına bakılmaksızın sıklıkla kullandığı görülür. Sosyolojik açıdan ele alındığında değer, insanların standart yargılarıdır. Değerler, insanların öteki insanlar hakkında oluşturduğu yargıların genel ölçütlerini oluşturur (Newman, 2013). Değerler, toplumun sosyo-kültürel unsurlarını anlamlı hale getiren önemli ölçütlerden birisidir. Bundan dolayı, toplumsal bir varlık olarak ele alınan kişi ve bu kişinin davranış örüntülerinden dolayı sosyolojik incelemenin ilgi alanına girmektedir (Özensel, 2003). Değer, sosyal bir varlık olarak bireyi etkileyen, bireyin ya da grubun özelliklerini ayırt etmemizi sağlar. Bu açıdan ele alındığında değer kavramı, toplumsal kuralların zeminini oluşturduğu gibi, toplumsal bir varlık olarak bireyin davranışlarındaki tutarlılığa işaret eder ve böylece bireyin seçimlerini kolaylaştırır. Kabul edilen değerler, insanların muhakeme ve seçimlerinde yardımcı olurlar (Dönmezer, 1994). Bu anlamda değer, bireyin duygu, düşünüş ve davranışlarında bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır.

Değerler, insanlar için neyin doğru, beğenilen ve saygınlık getirdiği konusunda insanların paylaştıkları standartlardır. Ancak değerler paylaşılmasına rağmen insanların değer algısında farklılıklar bulunabilir. Çünkü değerler, kültür kavramı içinde ele alınmaktadır (Gelles & Levine, 1995). Değerler sosyal bilimciler tarafından kültür ve topluma anlam veren ölçütler olarak ele alınmaktadır. Bu açıdan ele alındığında değerler, paylaşılan, ciddiye alınan, coşturan ve soyutlanabilen bir yapıdadır (Fichter, 1990). Değerler kavramı, sosyolojide hem kültür kavramı içerisinde hem de normlarla ilişkilendirilerek açıklanmaktadır. Çoğunlukla bir kültür içerisinde ele alınan değerler inançlarla iç içedir (Andersen & Taylor, 2004). Her kültürün kendisine has fikirleri bulunmaktadır. Bunlar insanların nasıl hareket edeceklerini ve dünyada neyin önemli olduğunu gösterir. İnsanlar bütün bunları değerler ve normlar sayesinde öğrenirler. Değerler bize, bir toplumda neyin iyi, doğru ve önemli olduğu konusunda bize yol gösterir. Burada ele alınan değerler, genellikle bir toplumun normlarının temelidir. İnsanların nasıl davranmaları konusunda toplumsal kuralları oluştururlar. Ancak değer ve normlar kültürden kültüre değişmektedir. Çünkü değer ve norm her kültür için özeldir (Thio, 2005). Çünkü değerlerin en önemli özelliklerinden birisi sosyalleşme sürecinin bir ürünü olmasının yanı sıra zamana (Giddens, 2005), topluma ve hatta bir toplumun alt kültür gruplarına göre değişebilmesidir (Avcıoğlu, 2011). Bu açıdan ele alındığında bir kültürün değerleri değişebilir (Schaefer & Lamm, 1995). Örneğin bir toplumdaki kadın ve erkek cinsiyetinin gerektirdiği değerler farklılık gösterebilir. Bütün bu değerler erkek ve kadına sosyalleşme yoluyla öğretilir (Güngör, 1993). Rokeach (1973), değer araştırmalarında kadın ve erkeklerin benimsediği değerler açısından karakteristik olarak farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Burada değerlerle ilgili önemli olan tarafı, değerler, insanların davranışlarını belirler. Bir kültür içerisinde ele alınan değerler, sosyal yaşamın içindeki temel kuralların oluşmasına, insanların tercihlerinde, neyin iyi ve güzel olduğunu değerlendirmesinde kültürel olarak bir standart oluşturmasını sağlar. Değerler, bir durum karşısında, neyin gerekli olup olmadığı konusunda insanlara kültürel bir bakış açısı kazandırır (Maci-

onis, 2003). Buna göre değerler, insanın herhangi bir durum karşısında hangi duygu, düşünce ve davranış içerisinde olması gerektiği konusunda uyumlu davranışlar sunmasına yardımcı olur. Çünkü toplumsal bir varlık olarak insan, diğer insanlar veya gruplarla ilişkisinde bir ölçüt olarak değerleri kullanır.

Çocuk Evleri Modeli:

Korunmaya muhtaç çocukların bakım ve korunmasına ilişkin işlemler 1983 yılında kabul edilen 2828 sayılı yasa ile yürütülmekte olup, 03.07.2005 tarihinde kabul edilen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile hakkında bakım, barınma ve danışmanlık tedbiri verilen korunmaya muhtaç çocuklar ile suça sürüklenen çocukları ve denetim tedbirine karar verilen çocukları kapsamaktadır.

Bu kanuna göre verilen tanımlamada (Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983)

Korunmaya ihtiyacı olan çocuk: Beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

1. Ana veya babasız, ana babasız,
2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
3. Ana veya babası veya her ikisi tarafından terk edilen,
4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip, fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu madde kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen,

çocuklar korunmaya ihtiyacı olan çocuklardır.

Bu çocukların nasıl yetiştirileceği ve ne şekilde eğitim verileceği kanunda şu şekilde açıklanmaktadır (Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983).

“Korunmaya ihtiyacı olan çocukların Türk örf, adet, inanç ve milli ahlakına sahip, kendisine güvenen, insan sevgi ve saygısıyla dolu, Atatürkçü düşünce ve Atatürk ilke ve inkılaplarına uygun olarak yetiştirilmeleri, bir iş ve meslek sahibi yapılmaları, koruma kararı kalktıktan sonra da toplum içinde izlenmeleri ve imkânlar ölçüsünde desteklenmeleri esastır.

Türkiye’de korunmaya muhtaç çocuklar 1983 yılından itibaren Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesinde barındırılmaktadır. 2000 yılından itibaren ise alternatif olarak çocuk evleri uygulaması başlatılmıştır. İlki Ankara’da açılmıştır (Salim, 2011). Günümüzde Çocuk Evleri, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇK) döneminde başlatılan ve T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kurulması ile birlikte sayısı artarak ülke genelinde yaygınlaşan ve hakkında koruma/bakım tedbir kararı bulunan korunmaya muhtaç çocuklar için oluşturulmuş bir hizmet modelidir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları hakkında yönetmelik 05.10.2008 tarihli ve 27015 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve konuyla ilgili olarak Çocuk

Evleri Çalışma Usul ve Esasları konulu 2008/12 sayılı Genelge yayımlanmıştır. Uygulamada görülen aksaklıklar nedeniyle bazı maddelerinde değişiklik yapılan yönetmelik 25.07.2009 tarihli ve 27299 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Çocuk Evleri ile ilgili yönetmeliğe göre Çocuk Evlerinde 0 – 18 yaş arası korunmaya muhtaç çocuklara hizmet vermekte, her bir çocuk evinde 5 ila 8 çocuk kalmaktadır. Çocuk Evlerinde korunma ve bakım altında bulunan çocukların gelişimi ve bakımının sağlanması amacıyla kadın/erkek bakım personeli görev almaktadır (Çocuk Evleri Yönetmeliği, 2011). Çocuk Evleri; Genel Müdürlük Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı koordinesinde yürütülmektedir (SHÇK Faaliyet Raporu, 2010).

Çocuk Evleri; her ilin sosyal-kültürel ve fiziksel yapısı, çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde, okullara ve hastanelere yakın bağış olarak alınan ve özellikle lojman olarak kullanılan apartman dairesi veya müstakil daireler olarak belirlenmekte ve kiralanmaktadır. Çocukların çocuk evlerinde bedensel ve psiko-sosyal gelişimlerinin, eğitimlerinin, topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmelerinin sağlanması hedeflenmektedir (Nalbant, 2016).

Çocuk Evleri farklı mahallelerde tutulan; okul, hastane gibi kurumlara yakın olması koşuluyla, çocukların aile ortamına benzer bir ortamda, yaşadıkları toplumun gelenekleri ile iç içe yetişmesini amaçlayan bir bakım modelidir (Nalbant, 2016).

Çocuk Evleri modelinde, çocukların okul ve mahalle arkadaşlıkları, komşuluk ilişkileri kurmalarına önem verilmektedir. Günümüz aile yaşamının örneklerinden olan misafir karşılama, odasını temiz tutma, birlikte yemek yapma ve yeme, televizyon seyretme, alışveriş yapma gibi faaliyetleri öğrenme ve yaşama imkânı sunulmaktadır. Böylece bu çocukların koruma kararı kaldırıldıktan sonra toplumsal hayata daha kolay uyum sağlamalarına yardımcı olmak amaçlanmaktadır (Nalbant, 2016).

Çocuk evine yerleştirilecek çocukların öncelikle kardeş, yaş, cinsiyet, gelişim durumları dikkate alınmaktadır (Başer, 2013). Çocuk evlerinde aralarındaki yaş farkı en fazla üç olacak şekilde kalmaktadır. Ancak aynı evde kalan kardeş çocuklar arasında yaş farkı dikkate alınmamaktadır. Bu evlerde üç vardiya halinde, 24 saat çalışma esasına göre çalışan, çocuk bakımı konusunda eğitim almış bakım personelleri bulunmaktadır. Bu bakım personelleri, çocuklar ile birlikte kalmakta, evin düzenini sağlamakta, temizlik ve yemeği yapmakta, aynı zamanda çocuklar ile birebir ilgilenmeye çalışmaktadır. Ayrıca bu evlerin her birinin bir tane çocuk evi sorumlusu bulunmaktadır. Bakım personelleri; çocukların sosyal, fiziksel, psikolojik, sosyal gelişimlerini takip etmekte, çocukların eğitim süreci ile ilgili gerekli çalışmaları yapmaktadır. Ev sorumluları evin işleyişi ile ilgili, koordinasyon merkezi müdürlüğü ile çocuk evi arasında iletişim ve etkileşimi sağlamaktadır. Çocuk evleri, bağlı olduğu koordinasyon merkezi müdürlüğü tarafından denetlenmekte, işleyişe ilişkin gerekli takip ve denetim rutin olarak yapılmaktadır (Nalbant, 2016). Çocuk Evleri Modelinde bakım personelleri,

ev sorumluları, çocuk evi koordinasyon merkezleri, Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yürütülen bir hizmet modelidir.

Çocuk evinde kabulü yapılacak çocuklar belirlenirken, evlat edinme, koruyucu aile hizmetinden yararlandırılması veya ailesi yanına dönmesi mümkün olmayan, bu nedenle kuruluş bakımında uzun süre kalacak durumda olan çocuklar belirlenmektedir (Başer, 2013).

Çocuk Evlerinde Değer Aktarımı ve Bakım Personellerinin Etkisi:

Çocuk Evleri modelinde değerler eğitimi T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı arasında imzalanan işbirliği protokolü çerçevesinde formal olarak ele alınmaktadır. Bu protokolün amaç ve kapsamı; aile yapısının ve değerlerinin korunması, gelecek nesillere sağlıklı bir biçimde aktarılmasını sağlamak üzere ailenin güçlendirilmesi, aileyi ve aile içinde bireyi tehdit eden problemler hakkında duyarlı kılınması, koruyucu önleyici sosyal hizmetlerin etkinliğinin artırılması, aile, kadın, çocuk, genç, yaşlı ve özürlü bireylerin bilinçlendirilmesi ile sosyal destek sistemlerinin güçlendirilerek problemlerin çözümüne katkı sağlanması amaçlanmaktadır (İşbirliği Protokolü, 2011). Çocuk Evlerinde değerler eğitimi bu protokol çerçevesinde Diyanet İşleri Başkanlığı personelleri tarafından yürütülmektedir.

Diğer taraftan değerler eğitimi, çocukların gelişimlerinden sorumlu olan bakım personelleri ve ev sorumluları tarafından yürütülmektedir.

Yöntem:

Bu bölümde araştırma modeli/deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi ve değerlendirilmesinde kullanılacak yöntemler üzerinde durulmuştur.

Araştırma Deseni

Çocuk evlerinde bulunan çocuklara verilen değerler eğitiminde bakım personelinin rolüne ve bu evlerde bulunan çocukların değer aktarımından etkilenme biçimlerine odaklanan bu araştırma nitel bir araştırma olarak kurgulanmış ve bir durum (örnek olay) çalışması olarak desenlenmiştir. Nitel araştırmalar, insan ve grup davranışlarının nedenini ve nasılını anlamaya yönelik araştırmalardır. Nitel araştırmalar öznel; bireylerin algıları, duyguları, tecrübeleri, düşünceleri gibi öznel verileri ele alır; olgu ve olayları söz konusu doğal ortamı içinde anlamaya ve açıklamaya çalışır (Gürbüz & Şahin, 2015).

Nitel araştırmalarda kullanılan durum çalışması bilimsel sorulara cevap ara-

mada kullanılan ayırt edici bir yaklaşım olarak görülmektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2014). Nitel araştırma desenleri arasında yaygın olarak kullanılan durum çalışması, araştırma konusu olay veya olguyu, birçok veri kaynağı kullanarak kendi bağlamında derinlemesine araştıran bir yaklaşımdır. Bir başka ifadeyle durum çalışması, bir olayın araştırmaya uygun gelebilecek bir yöntemle ayrıntılı bir biçimde incelenmesidir. Buna göre durum çalışmasında amaç, araştırmaya konu olan olayın derinlemesine, doğal ortamında, karmaşıklığının ve bağlamının dikkate alınarak, bütüncül bir şekilde anlaşılmasıdır (Punch, 2005). Nitel durum çalışmalarının en temel özelliği, bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Bir başka deyişle, bir duruma ilişkin etkenler bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve bu etkenlerin ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Şimşek & Yıldırım, 2006). Mc-Millan (2000) durum çalışmalarını bir veya daha fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun ya da diğer birbirine bağlı sistemlerin derinlemesine incelendiği yöntem olarak tanımlamaktadır. Durum çalışması araştırmalarda bir olayı meydana getiren ayrıntıları tanımlamak ve görmek, bir olaya ilişkin olası açıklamaları göstermek ve bir olayı değerlendirmek amacıyla kullanılır (Gall, Borg ve Gall, 1996). İçinde yaşanan toplumun somut olayları, gerçek kişileri, grupları, kurum ve kuruluşları durum çalışması kapsamında sanki birer canlı varlıkları gibi kabul edilerek incelenir (Türkdoğan, 2012). Buna göre durum çalışmaları olgu veya olgular arasındaki ilişkileri bir bütünlük içerisinde ve derinlemesine araştırma noktasında katkı sağlamaktadır.

Buna göre araştırmancının durumu değerlerin aktarımı olgusu çevresinde ele alınmaktadır. Durumu sınırlandıran ise araştırmancının, çocuk evlerindeki bakım personelinin koruma bakım altındaki çocuklara değer aktarımındaki etkisine odaklanmasıdır. Bu odak kapsamında araştırmancının çalışma grubu, çocuk evlerinde kalan 7 – 12 yaş arasındaki çocuklar ve sözü edilen bu evlerde çalışan ve çocukların bakım ve gelişiminden sorumlu olan bakım personellerinden oluşmaktadır. Bu bağlamda araştırmancının çalışma grubunu 16 bakım personeli ve 24 çocuk oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda görüşme, sosyal bilim araştırmalarında oldukça sık kullanılan temel veri toplama araçlarından (Şimşek & Yıldırım, 2006). Görüşme, insanların gerçekliğe ilişkin algılarına, anlamlarına, tanımlamalarına ve gerçeği inşa edişlerine vakıf olmanın bir yoludur. Nitel araştırmalarda veri toplamak amacıyla kullanılan görüşmenin pek çok farklı türü vardır. Bunlar yapılandırılmış görüşmeler, yarı-yapılandırılmış görüşmeler ve yapılandırılmamış görüşmelerdir (Punch, 2005). Nitel araştırmaların temel amacı araştırma konusunu katılımcıların perspektifine göre ele almak, katılımcıların bu perspektifi nasıl ve neden oluşturduklarını anlamaktır. Yarı-yapılandırılmış görüşmelerin kullanıldığı araştırmalarda katılımcı-

nın algıladığı dünyayı kendi düşünceleriyle anlatması beklenir (Merriam, 2013). Bu bağlamda bu araştırmada veri toplamak için yapılan görüşmelerde, araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak oluşturulan yarı-yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır.

Yarı yapılandırılmış Görüşme Formu :

Bu araştırmada araştırmanın amacına uygun olarak geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme açık uçlu ve sabit yanıtli sorularla ilgili alanda derinlemesine veri elde etmeyi gerektirir. Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşme, katılımcıların kendini ifade etme imkânı ve gerektiğinde derinlemesine bilgi sağlama gibi avantajları bulunmaktadır. Buna karşın görüşme sırasında kontrolün kaybedilmesi, önemsiz konularda fazla zaman harcanması, görüşmede belli standartları takip edilmesinin zor olması nedeniyle güvenilirliğin azalması gibi dezavantajları da bulunmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2014). Bunu gidermek adına gerek görüşme öncesi pilot uygulamalardan esinlenerek, gerekse de görüşme süreci esnasında mevcut sorulara sonda soruları eklenerek veri toplama yoluna gidilmiştir.

Verileri Analizi

Veri analizi, toplanan verilerin anlamını dışarıya aktarma sürecidir (Merriam, 2013). Nitel araştırmalarda betimsel ve içerik olmak üzere genel olarak iki analiz kullanılmaktadır. Bu araştırmada hem betimsel hem de içerik analizi birlikte kullanılmıştır. Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenmiş olan temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu tür analizde temel amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. İçerik analizinde ise, temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel yaklaşımda fark edilmeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir (Şimşek & Yıldırım, 2006). Özellikle gözlem ve görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde kullanılır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2014). Bu araştırmada gözlem ve görüşme tekniği kullanılarak elde edilen nitel veriler, belirtilen amaç doğrultusunda hem betimsel hem de içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Bulgular:

Koruma Bakım Türlerinden olan Çocuk Evleri'nde kalan çocukların bakımlarından sorumlu olan bakım personellerinden araştırma kapsamına uygun olarak toplam 16 bakım personeli ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Bu gö-

rüşmelerden elde edilen veriler incelenip analiz edildiğinde ve sadece bakım personelinin durumuyla ilgili boyutu incelendiğinde bakım personellerinin değerler eğitimi konusundaki yetkinliği, önem verdiği değerler, çocuklarda görmek istedikleri davranışlar ve bakım personellerinden etkilenecek çocukların kazandığını düşündükleri alışkanlık ya da davranışlara ilişkin bulgulara ulaşılmıştır.

Yetkinlik: Teori ve Pratik

Eğitim bireyde belirli yönde istendik davranış geliştirme sürecidir (Ertürk, 1972). Bu süreçte bilginin aktarımı öğretime tekabül ederken, davranış ve kültür aktarımı nispeten daha uzun bir süreç yayılması beklenen bir eğitim sürecine işaret eder. Kültürel yapıyı oluşturan öğeler içerisinde ise, içinde yaşanılan toplumun değerleri önemli bir yer tutmaktadır. Bu değerlerin aktarımı, süreci yöneten bireylerin hem söz konusu değerlere ilişkin yeterli bilgiye, hem de bu bilgiyi aktaracak formasyona sahip olmalarını gerektirir. Çocuk evlerinde yaşayan bireylere değer aktarımı sürecinde sorumlu olan bakım personellerinin de söz konusu aktarımı yeterince yerine getirebilmeleri için böylesi bir teorik bilgiye ihtiyaç duymaları beklenmektedir/gerekmektedir. Bakım personellerinin kendi yetkinliklerine dönük ifadelerinden, büyük oranda çocuk evlerinde kalan çocuklara değerler aktarımı konusunda yeterli oldukları anlaşılmaktadır.

Sistemik Eğitim: Seminerler ve Hizmet İçi Eğitim. Çocuk evlerinde görev yapan bakım personelleri, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı Koordinasyon Merkezi tarafından kendilerine periyodik aralıklarla seminer eğitimleri ya da benzer içerikli hizmet içi eğitimler verildiğini ifade etmektedirler. Bu eğitimlerde katılımcılara daha çok hoşgörü, erdem, saygı ve sevgi kavramları üzerinde durulduğu, edinilen bilgilerin ise uygulamada büyük ölçüde karşılığının olduğu anlaşılmaktadır.

K1: Değerler eğitimi aldık, evet. Çocuklara nasıl hoşgörülü olabileceklerini, nasıl birbirlerine karşı saygılı olabileceklerini, bunların bir değer olduğunu, erdem sahibi olmaları için ileriki yaşantılarında, bunlara ihtiyaç duyduklarını, böyle olmaları gerektiğini anlatıyoruz.

K11: Değerler eğitimi, nasıl bir şey. Alıyoruz evet, seminerlerimiz falan oluyor yani kurumda, genelde onlara katılıyoruz. Uyguluyoruz genelde... Hemen hemen yapılabilecek şeyler.

K15: Evet aldım. Kesinlikle, bizim içinde çok da faydası oldu. Paylaştık.

K16: Evet aldım. Uyguluyorum.

K5: İşte seminerlerimiz oluyor eğitimlerimiz oluyor, aylık, iki üç ayda bir, koordinasyon merkezimizin düzenlediği. Tabi ki, eğitim almamızın sebebi o zaten, elimizden geldiğince uygulamaya çalışıyoruz.

K6: Eğitim alıyoruz. Aldığım bütün eğitimleri uygulamaya çalışıyorum. Kuralları uygulamaya çalışıyorum.

K8: Evet. Evet uyguluyoruz.

K9: Aldım. Oldukça uyguluyorum evet.

Kültürel Arka Plan ve Eğitim Yaşantısı: Çocuk evlerinde görev yapmakta olan bakım personellerinin ifadelerinden, çocuklara değer aktarımı süreçlerinde yalnızca kurum içi eğitimlerden edindikleri teorik bilgileri değil, bunun yanında, içinde yaşadıkları kültürün değerlerini ve bireysel eğitim yaşantılarından edindikleri bilgileri harmanlayarak ev ortamına taşımaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, bakım personelinin değer aktarımı süreci anlatımlarından hareketle, akrabalık ve komşuluk ilişkileri, kardeşlik ve ahlâklı olmak gibi değerlerin süreçte öncelendiği söylenebilir.

K3: Birebir eğitim şekli ile olmasa da hani genel geçer ahlaki yapı içerisinde toplumun kabul gördüğü değerler noktasında belli bir altyapıya sahip olduğumu düşünüyorum. Yani eğitim olarak ilkökul, ortaokul, imam hatip lisesi mezunuyum. Üniversite tabi zihin engelliler olduğu için özellikle aile ve öğrencileri anlama noktasında belli bir çalışma konusunda en azından belli değerleri öğrendiğimizi düşünüyorum.

K10: Evet üniversitede aldım. Kısmen uygulayabiliyoruz çok uygulayamıyoruz. Çünkü çocuğun değerler eğitimi konusunda bir backgroundunun olmasını bekliyoruz. Hırsızlığı ahlaktı kardeşliği sevgiydi bunları temel anlamda anlatmaya çalışıyoruz kendimiz üzerinden gösteriyoruz örneklere bu şekilde gitmeye çalışıyoruz.

K4: Nasıl anlatayım size, çocukların çocuk evlerinde kalmasını ben çok güzel buluyorum. Yurttan eve gelmesini ev ortamını tatmaları burada akrabalık ilişkilerini aynı şekilde devam ettirmeleri mesela komşu ilişkileri aynı şekilde devam ediyor. Bir tane kardeş evimiz var onlarla ilgili hani sosyal çevrelerini hep böyle sıcak tutmaya çalışıyoruz böyle bu şekilde.

K12: Yani bu çocuklar bize 6 yaşında geldiler zaten. Ben de bu evde başladım ama Çocuk Gelişimi mezunuyum. Ondan öncede kreşlerde staj yaptığım için zaten hani oradaki aldığım eğitimlerden yola çıkarak çocuklara uzmanımla beraber konuşarak tabi ki arkadaşlardan o şekilde bir empati kurduk.

K14: Kendi fakültemizde gördüğümüz eğitimlerimiz. Evet aldım. Evet, uyguluyoruz.

Bakım Personellerinin yetkinlik durumlarına ilişkin sorulan “Değerler eğitimi aldınız mı?” sorusuna 12 kişi “Evet”, 4 kişi de “Hayır” cevabını vermiştir. Ancak “Hayır” cevabını veren 4 kişi de kültürel arka plan ve örgün eğitim süreçleri sayesinde değerler konusunda bilgi sahibi olduklarını ifade etmektedirler. Değerler

eğitimi aldıklarını ifade edenler, bağlı oldukları kurumun kendilerine sundukları seminer türü eğitimleri ifade etmektedirler.

Bakım Personelleri değer aktarımında daha çok telkin yöntemini kullanmaktadırlar. Bu bağlamda bakım personelleri anlatıyoruz, anlatmaya çalışıyoruz, kendileri üzerinde örnekler vererek göstermeye çalışıyoruz, uyguluyoruz vb. ifadeler kullanmaktadırlar. Bunlar içerisinde değer aktarımını kurallar bütünü olarak gören Bakım Personelleri de bulunmaktadır. Buna göre Çocuk Evlerinde kurumun verdiği seminerlerde çocukların belirtilen kurallara uymaları istenmektedir.

Çocuk Evlerinde değer aktarımında bakım personelleri tarafından uygulanan ortak bir yaklaşım bulunmamaktadır. Ancak kurumun verdiği seminerlerde belli noktalarda bakım personellerine destek verdiği görülmektedir.

Bakım Personellerinin Önem Verdiği Değerler

Değerler, insanlar için neyin doğru, beğenilen ve saygınlık getirdiği konusunda insanların paylaştıkları standartlardır (Gelles & Levine, 1995). Bir başka deyişle değerler, sosyal bir varlık olan insanın duygu, düşünce ve davranışlarındaki standart ölçüler olarak tarif edilmektedir. İnsanlar belli bir kültür ortamında yaşarlar ve bu kültürel birikim devam etme eğilimindedir. Değerler de bu bağlamda ele alınmaktadır. İnsanlar, değer aktarımında sahip olduğu ve önem verdiği hususlar üzerinde önemle durur. Çünkü kültürel arka planda toplumun bireyi bu anlamda yönlendirmesi söz konusudur. Dolayısıyla hangi değerlerin aktarımı sorusunun cevabı, aslında kişinin sosyal yaşantısıyla kazandığı değerlerdir. Bakım personellerinin çocukların değer aktarımında önem verdiği değerler, aslında bakım personellerinin ilk aklına gelen ve onların duygu, düşünce ve davranışlarına yön veren değerlerdir. Bakım personellerinin duygu, düşünce ve davranışlarına yön veren değerler, aynı zamanda çocuklarda görmek istediği değerlerdir. Bu araştırmada bakım personellerinin dürüstlük, güven, saygı, sevgi, başarı, ahlak, empati ve hoşgörü değerlerinin üzerinde durduğu görülmektedir.

K1: Önce dürüst olmaları gerekiyor, doğruyu söylemeleri gerekir. Yalancılık asla olmamalı... Saygılı olmalı... Saygı evet... Tabi dürüst olmalı... Doğruyu söylerlerse her şeyi yapıyor.

K2: Saygı, dürüstlük yani yalan söylememe ve sevgi.

K3: Güvende hissetmesi gerekir ikincisi de o çocuğun aileden yoksun olması dolayısıyla rahat bir psikolojiye sahip olması gerekir yani güvende ve rahat olması gerekir. Özgüvene sahip olup en temelde asgaride genel geçer ahlak kuralları.

K5: Saygı, sevgi, güven. Güven hissi zaten çok önemli zaten bizim çocuklarımızda en önemli şey o zaten.

K6: Dürüst, saygılı, sevmek zorunda değil ama saygılı olmak zorunda. Başarılı olmalılar.

K10: Bir saygı bir insan bir insanı sevmeyebilir ama saygı duymak zorunda benim hayat desturum budur. İkincisi hoşgörüyü çok fazla önem veririm ve empati.

Bu araştırmada bakım personelleri ile yapılan görüşmelerde bakım personellerinin üzerinde en çok durduğu değer dürüstlük olduğu görülmektedir. Çocukların doğruyu söylemeleri, yalan söylememeleri gibi durumlar çocukların dürüst olmaları ile ilişkilendirilmiştir. Bakım personelleri dürüstlük değerinin yanında, özellikle güven ve saygı değerlerine önem verdiği görülmektedir. Bir diğer önemli nokta ise bakım personellerinin çocuklarda görmek istediği değerler içerisinde genel geçer ahlak kurallarına uymalarıdır.

Bakım Personellerinin Çocuklarda Görmek İsteddiği Davranışlar

Değerler, davranışları belirleyen ölçülerdir. Bu bağlamda bakım personellerinin çocuklarda görmek istediği davranışlar değer bağlamında ele alınabilir. Bakım personellerinin önem verdiği değerler ile görmek istediği davranışlar arasında tutarlılık olması gerekir. Bakım personellerinin önem verdiği değerler ile çocuklarda görmek istediği davranışlara verdikleri cevaplar arasında bir ilişki olması beklenmektedir. Bakım personelleri çocuklardan dürüstlük, itaatkâr olma, güven duyma, ahlaklı, başarılı, saygılı ve vicdan sahibi olma gibi davranışlar sergilemelerini beklemektedirler.

K1: Dürüstlük, çünkü çocuk dürüst olursa sana her şeyi doğru söylüyor, bir şeyi yalan söylemiyor.

K2: Her iki üç kelimedenden biri oğlum bak düzgün durun, işte düzgün olun, okulda düzgün olun. Öğretmenlerinize saygılı olun, işte şöyle böyle... Çünkü böyle oldukları zaman insanların arasına karışabiliyorlar Hocam.

K3: Güven. Çok dışa açık yapıları var mesela, yani rahat bir şekilde iletişim kurabiliyorlar. Yani o bizim evdeki verdiğimiz güven duygusunun bir sonucu olduğunu düşünüyorum.

K4: Saygı en başta biz onu vermeye çalışıyoruz sonra insanlara karşı bir vicdan duygusunu aşılamaaya çalışıyoruz.

K6: Dışarı çıktığı zaman özgüven sahibi olsunlar.

K7: Ahlaklı çocuklar olmaları, başarılı olmaları.

K10: Çocuklarda görmek istediğim şey bir kere çocuk gibi davranmaları... Beklediğim tek şey saygılı ve dürüst olmalı yani benimle konuşmalı o sıcaklığı benimle paylaşmalı her şeyi.

K11: En çok görmek istediğim, işte yalan konuşmamaları.

Bakım personellerinin en çok önem verdiği değerler ile çocuklarda görmek istediği davranışlar açısından tutarlılık olduğu görülmektedir.

Bakım personellerinin verdiği cevaplar içerisinde itaatkâr olmayı anlatan düzgün ve saygılı olmak davranışlarıdır. İtaat kültürü ise gelenekçi kapalı toplum davranış biçimlerinde daha çok kullanılmaktadır. Dolayısıyla bakım personellerinin görüşme sorularına verdiği cevaplarda çocuk evleri kapalı bir yapı olma özelliği göstermektedir. Bakım personellerinin çocuklarda görmek istediği davranışlar içerisinde düzgün olmak, saygılı olmak gibi değer atfedilen davranışlar aynı zamanda bakım personellerinin sözünün dinlenilmesi olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan bakım personellerinin ahlaklı olanın değerli olduğu yaklaşımını ortaya koymaktadırlar. Ahlaklı olan ise toplum tarafından genel geçer kabul edildiği davranışlar kastedilmektedir. Bakım personelleri tarafından çocuklardan genel geçer kabul edilen ahlak kurallarına uyması beklenmektedir.

Çocukların Bakım Personellerinden Etkilenerek Kazandığı Alışkanlık Ya Da Davranışlar

Bir davranışı ortaya çıkaran ve alışkanlık hale gelmesini sağlayan olgu değerlerdir. Alışkanlıklar, aynı zamanda içselleştirilmiş davranışlardır. Belli bir durum ya da olay karşısında bireyin ortaya koyacağı tepkiler kendiliğinden gelişir. Çünkü bireyin toplumsal davranış biçimlerini içinde yaşadığı toplumun kültürel normları ve değer örüntüleri belirler. Değerler, bu bağlamda, bireyin ortaya koyacağı tepkileri belirleyen ölçülerdir. Değerler, aynı zamanda, dini, insani, evrensel, kültürel ve yerel olmak üzere farklı kategoriler içerisinde ele alınabilmektedir. Bu bağlamda, bakım personelleri ile yapılan görüşmelerde bakım personellerinin çocuklara kazandırdıkları alışkanlık ya da davranışlara ilişkin verdiği cevaplar aynı zamanda bakım personellerinin önem verdiği, kazandırmak istediği ve de çocukların alışkanlık haline getirdiği davranışlar arasındaki tutarlılığa işaret etmektedir. Ayrıca bu ifadelerden çocukların bakım personellerinin hangi özelliklerinden etkilenerek bazı alışkanlıkları kazandıkları anlaşılmaktadır/görülmektedir. Buna göre bakım personellerinin hangi değerlere daha çok önem verdiğini ve çocuklara da bu bağlamda hangi alışkanlık ya da davranışları kazandırdığını göstermektedir. Bakım personelleri, çocukların kendilerinden etkilenerek kazandığını düşündükleri alışkanlık ya da davranışlar içerisinde inanç sahibi olma, temiz olma, düzenli ve tertipli olma, dürüst olma, uyumlu olma, nezaket sahibi olma, dürüst olma, güçlü olma, vicdanlı olma, saygılı olma davranışlarını sergilediklerini ifade etmektedirler. Bir başka ifadeyle bakım personelleri çocuklara bu alışkanlık ya da davranışları kendilerinin kazandırdığını düşünmektedirler.

K1: Ay Besmele, Besmele... Onu çok güzel öğrettim. Vallaha çok güzel öğrettim. Bazen ben söylemiyorum, böyle bakıyorum, Bismillahırahmanırahim diyorlar hemen, bir gün özellikle söylemedim, abla Besmele çekmeyi unuttun dediler. Temizlik. Temizlik evet.

K3: En azından karşılıklı konuşurken arkadaşını anlaması ya da ters cevap vermemesi onu dinlemesi dinlemeye çalışması evde ki ablalara karşı biraz daha kaba değil de daha nezaket çerçevesinde davranması.

K5: Hayata karşı güçlü durmalarını istiyorum. Koruyuculuk yani, koruyucu olma, çevresine karşı saygılı olma.

K6: Dürüst, ben bir hata yapınca özür diliyorum. Bunu kendileri de hata yapınca özür diliyorlar.

K8: Düzen, konuşma şekli, dürüstlük olarak dikkat ediyorlar. Evde bazen birlikte eşyaları düzenleriz, dikkat ederler, rica ile isterler. Sorunlarını dürüstçe anlatırlar.

K9: Hoş geldiniz, günaydın, gittikleri yerde nezaketen teşekkür. İtiraz etmeleri gereken bir durum varsa ediyorlar. Haklarını savunuyorlar.

K11: Namaz kılmak... Çünkü beni çok sık namaz kılarken görüyorlar. Sabah namazına hatta ben erken diye kaldırmak istemediğim zamanlar, beni kılarken gördüklerinde kalkabiliyorlar.

Bakım personellerinin çocuklara aktarılan daha çok dini ve insani değerler üzerinde durduğu görülmektedir. Bakım personelleri ile yapılan görüşmelerde dini sembollerin vurgulandığı ve çocukların da bunlardan etkilendiği belirtilmektedir. Dini değerlerin yanında insani değerlerin de vurgulandığı görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç:

Çocuk evlerinde kalan çocukların bakım personellerinin değer aktarımından nasıl etkilendiğini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada bakım personellerinin değer aktarımındaki durumları ele alınmıştır. Değerin ne olduğu ve nasıl oluştuğu kavramsal olarak ortaya konulduktan sonra bakım personelleri ile yapılan görüşmeler sonucunda bakım personellerinin değer algısı ve değer aktarımındaki rolü incelenmiştir. Bu bağlamda öncelikle bakım personellerinin değer aktarımındaki yetkinliği sorgulanmıştır. Bakım personelleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre bakım personellerinin değerler konusunda bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerdir. Bakım personelleri değerler konusundaki bilgileri ise kurum seminerlerinden, kültürel arka plan ve örgün eğitim süreçleri içerisinde öğrendiklerini belirtmişlerdir. Bakım personelleri çocuklara hem model olarak hem de telkin yöntemini kullanarak çocuklara değer aktarımını sağlamaya çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma bulgularına göre değer aktarımında kurumun belirli standart yaklaşımı bulunmamaktadır. Araştırma sürecinde 7 çocuk evinde ve toplam 16 bakım personeli ile yapılan görüşmelerde her bakım personelinin değer aktarımında farklı yaklaşımlar kullandığı görülmüştür. Ancak toplum içerisinde genel kabul gören temel değerler etrafında çocukları yetiştirmeye çalıştıkları görülmüştür.

Bu araştırmanın sonucuna göre değer aktarımında bakım personellerinin belirgin rolü olduğu, ancak bakım personelleri arasında ortak bir yaklaşımın olmadığı yönündedir.

Kaynakça:

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı Arasında İşbirliği Protokolü, 2011. http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e2562369dc318044059a9/diyanet_isleri_baskanligi_ile_aile_ve_sos.pol.bakanligi_arasinda_isbirligi_protokolu.pdf

ANDERSEN, L. Margaret, ve TAYLOR, F. Howard, (2004), *Sociology*, Canada: Thomson Learning Academic Resource Center.

AVCIOĞLU, Gürcan Şevket, (2011), *Küresel Bilgi Teknolojileri ve Toplumsal Değerler*, Konya: Çizgi Kitabevi.

AYDIN, Mustafa, (2010), *Bilgi Sosyolojisi*, İstanbul: Açılımkitap Yayınları.

BAŞER, Hacer, (2013), Çocuk Refahı Alanında Yeni Hizmet Modeli “Çocuk Evleri”, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

BİLGİN, Nuri, (2014), *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi*, Ankara: Siyasal Kitabevi.

BİREKUL, Mehmet, ve ALKIN, Ruhi Can, (2015), *Sosyolojinin Doğuşunda Değerler Problemi. Değerler Bilançocu, Mavi Kitap, (Editör: Hasan Hüseyin Bircan & Bülent Dilmaç)*, Konya: Çizgi Kitabevi, 77-95.

BRAITHWAITE, Valerie, (1997), *The value orientations underlying liberalism conservatism*, Australia: Personality And Individual Differences, 25, 575-589.

BÜYÜKDÜVENCİ, Sabri, (2002), *Değerin Değeri Üzerine. Bilgi ve Değer (Editör: Şahabettin Yalçın)*, Ankara: Vadi Yayınları, 249-253.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener., ÇAKMAK, Ebru Kılıç, AKGÜN, Özcan Erkan, KARADENİZ, Şirin, ve DEMİREL, Funda, (2014), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: PegemA Yayıncılık.

Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları, (2011), http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/54f6bfa2369dc5214cf853fb/cocuk_evleri_calisma_usul_ve_esaslari_hakkinda_yonetmeligin_uygulanmasi_hakkinda_genelge_2.pdf

CRESWELL, W, John, ve PLANO CLARK, L, Vicki, (2007), *Designing and Conducting Mixed Methods Research*, London: Sade Publication.

DİLMAÇ, Bülent, (2002), İnsanca Değerler Eğitimi, Ankara: Nobel Yayınları.

DİLMAÇ, Bülent, (2007), *Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

DODD, C, Stuart, (1951), “On Classifying Human Values: A Step in the Prediction of Human Valuing”, *American Sociological Review*, 16 (5), 645-653.

DÖNMEZER, Sulhi, (1994), *Toplumbilim*, İstanbul: Beta Yayınları.

ERKENEKLİ, Mehmet, (2012), “Kültürel Değer Çalışmalarında Yöntem ve Sosyolojik Araştırmalar İçin Bir Model Önerisi”, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:33, 221-230.

ERSOY, Ersan, (2006), *Değerler Farklılaşmalarının Sosyolojik Boyutu (Malatya Örneği)*, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi.

ERTÜRK, Selahattin, (1972), *Eğitimde “Program” Geliştirme*, Ankara: H. Ü. Yayını.

FICHTER, Joseph. (1990), *Sosyoloji Nedir?*, (Çev: Nilgün Çelebi), Konya: Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayını.

GALL, D, Meredith, BORG, R, Walter ve GALL, P, Joyce, (1996), *Educational research: An introduction (6th ed.) . White Planins, NY, England: Longman Publishing.*

GELLES, J, Richard, ve LEVİNE, Ann, (1995), *Sociology.* New York: McGraw-Hill.

GEYLAN, Talip, (2014), *Türk Toplumun Değerler Eğitime Bakışının Değerler Felsefesi Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Ankara.

GIDDENS, Anthony, (2005), *Sosyoloji, (Hazırlayan: Cemal Güzel)*, Ankara: Ayraç Yayınları.

GÖKALP, Ziya, (1992), *Terbiyenin Sosyal ve Kültürel Temelleri*, İstanbul: MEB Yayınları.

GÜNGÖR, Erol, (1993), *Değerler Psikolojisi*, Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları.

GÜNGÖR, Erol, (1998), *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*, İstanbul: Ötüken Yayınları.

GÜR, Ayşegül, (2016), *Çocuk Evlerinde Yaşayan Çocuklar İle Ailesiyle Birlikte Yaşayan Çocukların Akran İlişkileriyle Sosyal Davranışlarının İncelenmesi*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

GÜRBÜZ, Sait, ve ŞAHİN, Faruk, (2015), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.

HACIKADİROĞLU, Vehbi. (2002). *Değerlerin Temellendirilmesi. Bilgi ve Değer (Editör: Şahabettin Yalçın)*, Ankara: Vadi Yayınları, 35-43.

HANÇERLİOĞLU, Orhan, (1986), *Toplum Bilim Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

JENKS, Chris, (2012), *Temel Sosyolojik Dikotomiler*, (Çev: İhsan Çapcıoğlu), Ankara: Birleşik Yayınevi.

KESKİN, Yakup, (2016), *Değer, İnanç ve Norm İlişkisi. Değerler Bilançosu, Sarı Kitap*, (Editör: Hasan Hüseyin Bircan & Bülent Dilmaç), Konya: Çizgi Kitabevi, 125-150.

KLUCKHOHN, Clyde, (1962), *Values anda Value Orientations In The Theory of Action: an Exploration In Definition And Classification*, Parsons, E. A. S. (Eds.), Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, Toward a General Theory of Action (Fifty Printing), 388-433.

Koca, A. İ. (2009), Üniversite Öğrencilerinin Değerleri ve Bireysel Özellikleri İle Kariyer Tercihleri Arasındaki İlişki: Çukurova *Üniversitesi'nde Bir Araştırma*, Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

KORKMAZ, Alemdar, (2013), "Değerler Sosyolojisi", *Ankara: Toplum Bilimleri Dergisi*, 7 (14), 51-78.

KUŞDİL, M, Ersin, ve KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem, (2000), "Türk Öğretmenlerin Değerler Yönelimi ve Schwartz Değer Kuramı", *Türk Psikoloji Dergisi*, 15 (45), 59-76.

MACIONIS, J, John, (2003), *Sociology*, New Jersey: Upper Saddle River.

MCMILLAN, H, James, (2000), *Educational Research: Fundamentals For The Consumer (3. Baskı)*, New York: Longman.

MENDARS, Henri, (2009), *Sosyolojinin İlkeleri*, (Çev: Buket Yılmaz), İstanbul: İletişim Yayınları.

MERRIAM, B, Sharan, (2013), *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, (Çev: Selahattin Turan), Ankara: Nobel Yayıncılık.

MISCHEL, Walter, (1990), *Personality dispositions revisited and revised: A View After Three Decades*, New York: Handbook Of Peronality, Teory And Reserach, 111-134.

MORSÜMBÜL, Şebnem, (2014), *Değerlerin Kuşaklar Arası Değişimi: Ankara Örneği*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi.

NALBANT, Şerife, (2016), *Korunmaya Muhtaç Çocuklarda Çocuk Evleri Bakım Modelinin Toplumsallaşmaya İlişkin Rolü: Kayseri Örneği*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

NEWMAN, M, David, (2004), *Sociology*. California: Pine Forge Press.

ÖZENSEL, Ertan, (2003), "Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer", *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 217-23.

Özkan, Recep, (2011), “Toplumsal Yapı, Değerler ve Eğitim İlişkisi”, *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:19, Nu:1, 333-344.

PARSONS, Talcott, (1951), *The Social System*, New York: The Free Press.

PARSONS, Talcott, (1961), *An Outline of the Social System*, T.Parsons, E.Shills, K. D. Naegele, J. R. Pitts (Eds), Theories of Society I, 30-79. New York: The Free Press.

PARSONS, Talcott, ve SHILS, A, Edward, (1962), *Values, Motives, and Systems of Action*, T. Parsons, E. A. Shils (Eds.), Toward a General Theory of Action (Fifty Printing), 45-275. Massachusetts: Harvard University Press.

PUNCH, F, Keith, (2005), *Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*, (Çev: Dursun Bayrak, H. Bader Arslan & Zeynep Akyüz), Ankara: Siyasal Kitabevi.

RICHTER, Rudolf, (2012), *Sosyolojik Paradigmalar*, (Çev: Necmeddin Doğan). İstanbul: Küre Yayınları.

ROKEACH, Milton, (1973), *The Nature of Human Values*, New York: Free Press.

SALİM, Muammer, (2011), *Geçmişten Günümüze Türkiye’de Çocuk Koruma Politikaları Ve Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SCHAEFER, T, Richard, ve LAMM, P, Robert, (1995), *Sociology*, New York: McGraw-Hill.

SCHWARTZ, H, Shalom, ve BILSKY, Wolfgang, (1990), “Toward a Psychological Structure Of Human Values”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 53 (3), 550-562.

SCHWARTZ, H, Shalom, (1992), “Universal in The Content And Structure Of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries”, (Editor: M. Zanna). *Advances In Experimental Social Psychology*, 1-65. New York: Academic Press.

SCHWARTZ, H, Shalom, (1994), “Beyond individualism and collectivism: New cultural dimensions of values”, CA: Sage, *Individualism and collectivism: Theory, method, and applications*, 85-119.

SCHWARTZ, H, Shalom, (2012), “An Overview of The Schwartz Theory of Basic Values”, *Online Reading in Psychology and Culture*, 2, (1), 1-20.

SHÇEK Genel Müdürlüğü, 2010 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara.

Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf>

TEPE, Harun, (2002), **Değerler ve Değer Bilgisi. Bilgi ve Değer (Editör: Şahabettin Yalçın)**, Ankara: Vadi Yayınları, 342-353.

THIO, B, Alex. (2005), **Sociology**. USA: Library of Congress Cataloging in Publication Data.

Thompson, E, William, ve HICKEY, V, Joseph, (2005), **Society In Focus**, Boston: Person / Allyn and Bacon.

TOKU, Neşet, (2002), **Değerlerin Dilemması: Sübjektiflik ve Objektiflik. Bilgi ve Değer (Editör: Şahabettin Yalçın)**, Ankara: Vadi Yayınları, 101-113.

TÜRKDOĞAN, Orhan, (2012), **Çağdaş Bilimsel Araştırma Metodolojisi ve Sorunları**, İstanbul: IQ Yayıncılık.

ÜLKEN, Hilmi Ziya, (1957), **Sosyolojiye Giriş**, İstanbul: Ülken Yayınları.

ÜLKEN, Hilmi Ziya, (2001), **Bilgi ve Değer**, İstanbul: Ülken Yayınları.

WEBER, Max, (2002), **Sosyoloji'nin Temel Kavramları**, (Çev: Medeni Beyaztaş), İstanbul: Bakış Yayınları.

WEBER, Max, (2011), **Protestan Ahlâkı ve Kapitalizmin Ruhu**, (Çev: Milay Köktürk), Ankara: Bilgesu Yayıncılık.

YILDIRIM, Ali, ve ŞİMŞEK, Hasan, (2006), **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Seçkin Yayınları.

YILDIRIM, Şeyda, (2013), **Çocuk Evinde Kalan Çocukların İlişki Dinamikleri: İzmir Örneği**, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi.

ZIJDERVELD, C, Anton, (2013), **Kültür Sosyolojisi**, (Çev: Kadir Canatan), İstanbul: Açılımkitap Yayınları.

Extended Abstract:

The main aim of this study is a case (case study) aimed at revealing the effects of care personnel on value transfer to children in Children Care Homes, which is one of the protection and care types of the state. Case study is a detailed examination of an event in a way that might be appropriate for the investigation.

Case study is a detailed examination of an event in a way that might be appropriate for the investigation. Children's homes, which are one of the conservation care types, have maintenance staff who are responsible for the care of children. Each child has three care staff working in the home. There is a significant effect of the caregivers in the transfer of value to children staying in children's homes. The state of the research is dealt with in the context of the transfer of values.

Values are standards that people share about what is true, appreciated and respected for people. However, although values are shared, there may be differences in people's perception of value. Social approval is important in the emergence and placement of values. Approved behaviours turn into values in the process and settlement process takes place in the individuals. In this process, modelled and approved behaviours settle as a result of reinforcement and continues to settle. Based on the assumptions of social learning, value judgments are shaped by feeding from the environment in which the person is grown up.

The main aim of this study is a case (case study) aimed at revealing the effects of care personnel on value transfer to children in Children Care Homes, which is one of the protection and care types of the state. The study group of the research is children care personnel responsible for the care of the children in the Children Care Homes in Ankara. Our study was a qualitative study and total semi-structured interviews were done with 16 care personnel within the scope of this study. The study is care personnel responsible for the care of the children in the school aged between 7 and 12. The analysis of the research was made by descriptive analysis method used in qualitative researches.

When the data obtained from the research were examined and analysed, and only the related dimension of the care personnel was examined, findings were obtained about the competence of the care personnel about the value education, the values they value, the behaviours they want to see in children and the habits or behaviours they thought were affected by the care personnel.

It is expected that the care personnel who are responsible for the process of value transfer to the children living in children care homes need to require such theoretical knowledge so that they can adequately fulfill the transfer. From the expression of care personnel towards their own competencies, it is understood that they are sufficient in large quantities to transfer values to the children staying in children care homes.

It is understood from the expressions of the care personnel working in the children care homes in the process of value transfer that not only they try to bring

theoretical knowledge gained by in service training but also values of the culture they live in and the information they get from their individual education experiences into the home environment by mixing. In addition, from the expression of care personnel it can be said that values such as kinship and neighbourly relations, fraternity and moral values are prioritized in the process.

In this research, in interviews with children care personnel, it is observed that they pay attention the value of honesty most. Situations such as children telling the truth. Not lying are related to children being honest. Children care personnel, besides the value of honesty, seems to pay particular attention to values of trust and respect. In this context, research findings suggest that care personnel expect children to have values such as as honesty, obedient, trust, moral, successful, respectful and conscientious.

After discussing what the value is and how it occurs conceptually, the role of the maintenance staff in value perception and value transfer has been examined as a result of interviews with the maintenance staff. According to research findings, the institution does not have a standard approach in value transfer. During the research process, in interviews with 7 children care homes and 16 care personnel, it is observed that each care personnel use different approaches in value transfer.

According to the discussion and conclusion of the research, care personnel have a significant influence on value transfer to children, but there is not a common approach neither among the care personnel nor at the institution.